

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Commentaria Ac Disputationes In Primam Partem Divi Thomae

Cvm Variis Indicibvs

De Deo Effectore, Creaturarvm Omnivm Tractatvs II. De Opere Sex
Diervm, Ac Tertivs De Anima

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, 1622

Liber Sextvs. De Statv Animæ Separatæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93575](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93575)

E L E N C H V S

CAPITV M LIBRI SEXTI.

- CAP. I. AN per separationem à corpore aliquid acquirat, vel amittat anima.
 II. Quomodo anima separata sit in loco, & moveatur.
 III. Quæ potentia species, & habitus moveant in anima separata.
 IV. An anima separata habeat solas species, quas hic acquisiuit.
 V. An & quomodo anima separata se cognoscat.
 VI. Quomodo Deum, & alias substantias separatas.
 VII. An, & quomodo res materiales.
 VIII. An anima separata perfectius intelligat quàm coniuncta.
 IX. An in corpore, an potius extra illud anima sit magis conaturaliser.
 X. An anima separata appetat reuniri corpori.

LIBER SEXTVS.

DE STATV AMINÆ
SEPARATÆ.

DE his, quæ ad essentiam Animæ, & illius proprietates pertinent, in libris absolutis dixi: nunc superest tantum de statu, quem anima nostra habebit post recessum à corpore, quæ disceptatio in sola illa loci habet, quia sola immortalis est: de qua re Aristoteles nihil scripsit, non tamen ideo res hæc aliena censenda est ab hoc tractatu, quoniam vere pertinet ad perfectam notitiam habendam de anima nostra, & ideo S. Thomas i. p. in fine tractationis de Anima, hanc etiam materiam disputauit quæst. 29.

CAPVT I.

Vtrum anima per separationem aliquid substantiale acquirat, vel amittat.

DE substantia animæ separata: ferè nihil dicendum superest, cum eadem numero sit anima, quæ in corpore erat, & separata manet: eiusdem ergo substantiæ erit in utroque statu, de se enim ad viuificandum quidem corpus est ordinata, non tamen de essentia eius est, quod actu viuificet. Sed licet hoc sit verum quod ad essentiam attinet, dubium tamen superest, Vtrum quoad aliquid substantiale mutetur per separationem, & difficultas consistere potest in duobus, scilicet in existentia, & substantia, seu personalitate faciem partiali. Ac de existentia certum est, quod conseruet eandem, quam habebat in corpore, si enim illam amitteret, corrumpetur: tum etiam, quia idem est esse existentie eam essentia. Vtrum vero esse, quod anima separata retinet, sit idem cum esse totius hominis, alia difficultas est supra definita lib. i. cap. 12. Tantum ergo restat difficultas de personalitate, quam tangit Caiet. 3. p. q. 6. art. 3. ac putat animam post separationem esse semipersonam, quod antea

non vendicabat: & licet obscure loquatur, mens illius hæc videtur esse: ponit scilicet in natura humana præter corpus, & existentiam, quandam aliam entitatem, quæ personalitas dicitur, à qua natura habet quod subsistat, & quia dum homo viuit, vnicum est subsistens, ideo ait, anima dum est in corpore non subsistit, nec propria personalitate terminatur. At vero, cum primum separatur, incipit subsistere, resultatque propria entitas per quam terminatur: inde ergo habet quodammodo rationem personæ, quia tamen natura completa non est, sed pars, sentiens personam merito dicitur, in corpore vero, quia non subsistebat, sentiens persona non erat, addit tamen Caiet. in resurrectione, cum anima reuietur corpori euasuram subsistentem, & semipersonam: sed non explicat distincte Caietan. vtrum ne entitas, per quam anima subsistit, & semipersonatur, sit distincta à personalitate totius, insinuat tamen distinctam esse.

Hæc sententia in multis displicet. Ac suppono primo, animam nostram etiam in corpore subsistere, partiali subsistentia spiritali, quæ illi identificatur: subsistere etiam materiam partialiter, vtrumque vero alibi ostendimus. Et ratio obiter est: quia anima etiam dum est in corpore existit per se non sustentata ab alio: hæc nimirum est differentia inter homines, & reliqua viuentia, quod in alijs eorum animæ non subsistant, sed affectiones quædam sint materiæ affixæ. Vnde subsistentia illorum viuentium in materia potissimè fundatur, & inchoatur, completur vero per actuationem formæ. At in rationali composito licet quod præcipue subsistit sit homo, tamè subsistentia hæc præcipue obuenerit ratione animæ, quæ vnitur corpori, non ut sustineatur ab illo, sed potius ut utatur illo, ut instrumeto coniuncto: subsistere enim tantum est per se, & independentem ab alio sustentante existeret: & hinc fit, ut subsistentia hominis perfectior sit, quàm aliorum compositorum: hæc enim completur ex duabus partibus subsistentibus, illorum vero, minimè. Hoc supposito, sit conclusio.

5 4 Anima

Anima separata, & coniuncta eandem substantiam sentiat Caiet.

Notatio præ vera viuentia. Habetur in disp. 14. Metaph. sect. 5. a. num. 27.

*Assertio pro qua vide-
auctorem
in 3. p. 109.
2. disp. 43.
189. 2.*

5. a. Assertio. Secunda conclusio. Anima non est in loco per aliquam actionem, vel passionem, neque per applicationem virtutis ad agendum, vel patendum. Probat. In primis enim anima in loco non est per actionem immanentem, intellectus enim scilicet, aut volitionem, quia talis actio omnino independens est a loco, nec per illam anima ordinatur ad locum, cum sit actio merè interior, & spiritualis. Deinde neque anima in loco est per actionem transeuntem, ut patet ex secundo notabili in n. 3. Quia naturaliter nullam actionem, vel passionem transeuntem potest habere, & tamen naturaliter potest esse in loco suo modo, & de facto animæ, quæ sunt in celo empyreo, nullam actionem transeuntem habent circa illud, cum nec illud localiter moueant, nec alterent, nec ab eo aliquid patiantur. Similiter, quæ in limbo detinentur, nullam actionem transeuntem, vel passionem habent, non enim pena sensus afficiuntur. Ex quibus colligitur neque animas damnatas in loco esse per passionem illam tormentorum, quod etiam probatur, quia licet non paterentur, possent intelligi ibi existere: non ergo per passionem sunt primo, & per se, & confirmatur. Quando enim res aliqui patitur, non ideo ibi est, quia ibi patitur, sed potius contra. Nam, & animæ damnatorum ideo in inferno existunt, ut ibi patiantur: non ergo est anima per actionem vel passionem in loco, nec per applicationem virtutis, quia si illam virtutem transeuntem agendi non habet, applicare illam non potest, de Angelis verò id disputandum suo loco relinquitur.

6. a. Assertio. Tertia conclusio. Anima separata per præsentiam tantum suæ substantiæ est in loco. Probat. quia in substantia spiritali inveniuntur solum substantia, potentia, & actiones, sed ostensum est animam separatam non esse in loco per virtutem, nec per actionem: ergo sola restat præsentia suæ substantiæ, per quam in loco esse possit. Explicatur conclusio: nam anima parvuli decedentis in originali dicitur in limbo esse, quia substantia animæ illius ibidem præsentia concluditur, ita ut si videri possit illi spatio præsens, & non alteri videretur, ac per conditionem ita explicatur, si talis anima esset, quanta replet suam præsentia illum locum, & non alium: si passibilis esset ab agente, ibi præsentia pateretur, & non ab alijs. Item per relationem, nam anima, quæ in limbo est, vere distat ab anima, quæ apud nos est, & propinqua est animæ alteri in limbo fortè existenti. Denique exemplo explicatur. Si enim Deus ab aqua in vase auferret quantitatem, neque permetteret illam localiter moveri, ea certè ablata quantitate, non existeret propriè localiter in vase, cum non replet illud: tamen verè esset ibi per præsentiam substantiæ penetratiue cum corpore illuc subintrante: per similem ergo suæ substantiæ præsentiam, modumve locali mutatione ab ipsa substantia acquiribilem, & amissibilem dicuntur animæ separatæ in loco esse. Atque hæc conclusio, quoniam æque de Angelorum modo essendi in loco procedit, suo loco vberius explicatur.

7. a. Assertio. Hinc verò colligitur iam quarta conclusio. Anima separata etiam aliquo modo localiter movetur, dum substantiæ præsentiam mutat. Ita pa-

ter ex illo argumento, quod anima Christi descendit ad inferos, & animæ sanctæ deferuntur ad celos, damnatæ verò ad inferos, quæ omnia pertinent ad motum localem. Item, quia esse in loco, & mutare locum se mutuo consequuntur in substantijs, quæ non replent omnia loca, cuiusmodi sunt creatæ omnes: quare, &c.

Dubium tamen est, an anima separata possit se mutare à loco in locum, an necessario debeat, ab alio deferri. Quidam affirmant hoc posterius, & la subortia confirmant primo ex illo Luc. 16. Quod mendicus portatus sit ab Angelo in sinum Abraham. Secundo, quia alias anima si vellet posset egredi à corpore. Tertiò, quia anima separata liberè possent ad nos venire. Verius tamen multè est, animam separatam habere virtutem ad movendi. Namque in corpore virtutem motuam possidet, eamque corpori communicat: ergo & separata eam habebit suo modo, cur enim illam amitteret. Præterea animæ nostræ separatæ possent inter se naturaliter sociatim vivere, hoc enim proprium est creaturæ rationalis: ergo possent mutare locum, alias perpetuo manerent in certo loco, quod est imperfectio conchyliorum, ac similitudine imperfectissimum gradum vitæ possidentium: at vita animæ nostræ separatæ perfectissima est: ergo, &c.

Ad illud Lucæ 16. responderetur notando, animas in instanti separationis à corpore agnoscere, vtrum celo, vel inferno deputentur vel etiam purgatorio. Vnde simul ac id cognoscunt propria virtute, illuc moventur, honoris tamen gratia fociantur animæ iustæ ab Angelis, saltem à custode, quo quidem modo deportata fuit anima Lazari, animæ verò deputatæ ad infernum vi demonum illuc deferuntur. Ad primam rationem dic, sicut anima non potest, cum vult, vni ad corpus, sed per naturalem tantum generationem, ita nec potest ab eo dissolui, nisi per naturalem corruptionem, quia etiam illa propriam & spiritalem potentiam sui motui habet, tamen dum in corpore ad suam dispositionem ad informandum necessariæ, ita est per naturalem unionem veluti religata, ut nequeat aliter sese mouere quam moto simul per potentiam materialem corpore. Vnde nec prius deferere corpus potest, quam dissoluantur dispositiones: ex eo tantum quod naturalis eius forma sit, & consequenter illa vni nullo modo libera. Ad secundam responde, animas separatæ regulariter ex lege Dei à suis receptaculis non egredi, vel quia multè detinentur, vel quia libere obediunt diuinæ voluntati: aliquando huc venire, quem euentum D. Thomas 1. p. q. 87. art. 1. ad 2. cum August. lib. de cura pro mortuis agenda, docet esse inter miracula computandum. Alia verò hic restabat quaestio, quomodo anima moueatur, transeundone ab extremo ad extremum sine medio, in instanti ne, an in tempore. Sed quaestio communis est in Angelis, & ideo in suum locum relinquenda.

CAPVT III.

Quanam potentia, species, & habitus maneant in anima separata.

DISTO de substantia animæ separatæ, & de motu illius, dicendum sequitur de proprietatibus, & consequenter de actibus, & habitibus eiusdem, & loquimur præcipue de anima separatæ secundum ea, quæ illi naturalia sunt, quæ verò Deus circa illam supernaturaliter operatur, hic tantum obiter attingemus. Sit ergo prima conclusio. In anima separata manent ex potentijs solus intellectus, voluntas, & motiua sui potentia. Est certa ex dictis supra de potentijs animæ. Nā inter oēs, hæc tantum

Manetur in doctrina hæc de præsentia, seu & ibi substantia spiritalis. de data in loco esse. Atque hæc conclusio, quoniam æque de Angelorum modo essendi in loco procedit, suo loco vberius explicatur.

8. Quæstio: confirmant primo ex illo Luc. 16. Quod mendicus portatus sit ab Angelo in sinum Abraham. Secundo, quia alias anima si vellet posset egredi à corpore. Tertiò, quia anima separata liberè possent ad nos venire. Verius tamen multè est, animam separatam habere virtutem ad movendi.

Verior enim dicitur.

Ad 1. in n. præced.

Ad 2.

Ad 3.

Vide lib. 4. de angelis c. 18.

1. Assertio.

tum

tum sunt spiritualis, & in anima subiectae, nullo autem modo in organo corporeo, sicut reliquae. Et de potentia sui motiua, de qua aliqua esse poterat dubitatio, speciatim probatur, quia sicut in Angelis, eo quod se moueant: potentia motiua admittitur, ita & animae etiam, quae separata sese ipsam localiter mouet, ut cap. praecedenti vidimus, specialem deponit facultatem: ergo illae tres manent in anima, à qua naturaliter fluunt, & in qua recipiuntur sine dependentia à corpore. Aliae verò omnes, cum sint in corpore, deest auantur. Est etiam communis Theologorum, & Philosophorum. Solus Gregor. de Arimino falsus est in hoc, putans in anima separata manere potentias sensitivas, quia credit subiectari in anima, aut ab ea non distinguui, quae supra impugnauimus lib. 2. cap. 3. à num. 2.

Ariminen-
sis reuocatur.

2.
a. assertio
bipartita.

Prior pars
ostenditur.

Secunda conclusio. In anima separata manent, quantum est ex natura sua, omnes species intellectuales, & habitus intellectus, & voluntatis, quos in vita hac acquisiuit: non tamen manent species, aut habitus, qui erant in portione inferiori. Probatur prior pars ex praecedenti: species enim, & habitus intellectus, & voluntatis sunt spirituales, cum sint in subiecto spirituali, nec pendunt à corpore villo modo, cum hoc non sit causa illarum materialis, neque efficiens, ut pote inferioris ordinis, nec potest fingi alius modus dependentiae: si ergo non pendunt à corpore, manebunt plane in anima separata. Dixi, quantum ex natura sua, quia cum anima separata in hoc rerum ordine non maneat in puris naturalibus, sed vel praemio gloriae, vel poena inferni afficiatur, de facto non manent in illa multa ex ijs, quae hic acquisiuit: nam in beata non manebunt imperfecti habitus, quia illum statum non decent, damnatae verò animae nihil supernaturale retinebunt, etiam si maneant habitus naturales, ut cedant illis in poenam. An autem in anima beata maneant Theologia, & fides, non est huius loci: puto tamen scientias omnes euidentes manere in patria, alios vero habitus obscuros, minime: quia cum in illo statu nequeant elici actus imperfecti, superflue ibi habitus obscuri admitterentur. Dices, ad Corinth. 13. haberi, quod scientia destruetur. Dicitur Thomas supra intelligit de dicta humana scientia. Sed contra: nam actus scientiae, quilibet manebit: ergo & habitus. Occurritur fortasse, manere quoad substantiam, sed destrui quoad modum, quia non elicietur cum phantasmatis. At certe non est hic sensus Pauli: cum ibi non loquatur de conuersione ad phantasmata, sed de dono scientiae, quod comitatur fidem, & est obscurum, sicut illa, ut patet ex 2. 2. q. 9. a. 1. & 3. Ac quod haec sit mens Pauli, patet ex contextu, ibi enim comparat charitatem donis, & illam excellentiorem esse ostendit, siue prophetia euacuabuntur, siue lingua cessabunt, siue scientia destruetur.

Limitatio
assertionis.

Obiectio ex
Paulo di-
lucitur.

Consule au-
thorem lib. 2.
de Grat.
praesentim
cap. 20.

3.
Ostenditur
posterior
pars.

Conseclariis
explicans
Scripturam.

4.
a. assertio
de fide.

Secunda pars conclusionis patet ex dictis, corruptis enim nobis, corrumpuntur quae sunt in nobis, ut dixit Aristoteles, sed separata anima corrumpuntur potentiae sensitivae: ergo omnes habitus, & species illarum. Unde licet forte in parte sensitiva sint virtutes infusae, & dona Spiritus sancti, omnia consequenter esse desinent: nec sunt necessaria dum anima corpore caret: restituentur tamen omnia in resurrectione propter gratiam in anima manentem, quae quasi in virtute omnia continet. Hinc colliges, in anima separata non manere actus ad partem sensitivam pertinentes, quod si aliquando in Scriptura illi tribuuntur, ut sentire, refrigerari, &c. figurata locutio est ad explicandas actiones, vel passionis spirituales, ac reales ipsi us.

Tertia conclusio. Anima separata potest intelligere, & amare. Est de fide, in Scriptura enim ani-

mae defunctorum introducuntur ut loquentes, & ratiocinantes. Luc. 16. Pater Abraham, &c. Sapientia 5. Dicens intra se, his sunt, &c. Et animae beatae vident, & amant Deum, & damnati cognoscunt perditionem suam, habentque vermem conscientiae. Et ratio est euidentis, anima enim principium est intelligendi, & in ea manet intellectus cum speciebus intelligibilibus: ergo nihil deest ad intelligendum. Dices deesse sensum à quo in cognitione dependet, dependet quidem non ut ab organo, sed à ministrante species in hac vita, ac propter quandam concomitantiam operationum, quae non est essentialis intellectui, sed accidit illi dum est in corpore propter actualem colligationem harum inter potentiarum: ablatis vero potentijs sensitivis, cessat dependentia. Et confirmatur: nam si anima separata non posset intelligere, otiosa maneret.

Oppones. Ecclesiastes 9. dicitur, mortui vero nihil nouerunt. Et infra, Nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos. Responderet ibi D. Hieronymus pro populo esse in persona hominis suadentis alium, ut se tradat voluptatibus, unde subdit, vade ergo, & comede in latrina panem tuum. Alij respondent, Sapientem loqui ironicè, quali referendo, & irridendo ea, quae mali apud se arbitrantur. Alij exponunt, quod nihil nouerunt mortui eorum quae in hac vita geruntur, quod verum esse de animabus non glorificatis habetur in additionibus ad D. Thomam q. 7. art. 1. ad 1. & 2. ex D. Augustino de cura pro mortuis agenda. Vera tamen expositio est, damnatos nihil nouisse eorum, quae illis deberent prodesse: nec est illis ratio, ut suam salutem quarant, unde cum subditur, vade ergo, &c. non significatur, trade te voluptatibus, sed comede cum latrina, id est, cum testimonio bonae conscientiae: & ideo subditur, Quia Deo placent opera tua: ita Nicolaus de Lyra ibi, & consonat totus contextus, manent tamen circa hanc conclusionem multa dubia, & praecipue ex parte intellectus: nam ex parte voluntatis nihil est, quod inquiramus, ferè enim eodem modo se habet quo in hac vita, ac semper intellectum comitatur. De intellectu ergo multae sunt difficultates: quae singulas quæstiones petunt.

CAPVT IV.

Utrum anima separata habeat solas species, quas in hac vita acquisiuit.

Videtur quidem non habere alias, quia non apparet modus acquirendi illas, contra verò est, quia si alias non habet, nimis imperfecta erit eius cognitio. In hoc ferè omnes Doctores cōueniunt, Quoniam animam separatam non tantum habere species hic placens in acquisitione, sed etiam quasdam alias: licet aliqui id hoc capiti explicent, non de anima secundum purè naturalem, sed ut de facto eleuatur ad aliquid supernaturale. Nam ex natura sua, inquit anima nostra forma est corporis, ideoque ex natura sua recipit species ad intelligendum per corporales sensus, quare si à corpore separatur, statim obtinet praeternaturalem, in quo proinde non potest naturaliter acquirere species: intelliget ergo solus per eas, quas in hac vita habuit. Quod si nunc aliter contingit, supra naturam animae profecto contingit. Hanc tamen sententiam contra D. Th. & communem militat. Nam aperte loquitur S. Doctor de anima secundum naturam suam, & non secundum supernaturalem aliquem statum spectata, non videtur praeterea rationalis opinio, ex illa enim sequitur, animam pueri decedentis absque speciebus, debere ex natura perpetuo care re cognitione, ut plurimum posse se cognoscere, & si forte alia intelligeret, non nisi imperfectè, & confusè

SVAREZ
de Angelis, op.
in 6. d. 1. rum et
anima.

Tom. 1.
lib. 1.
cap. 1.
par. 1.

D. V. 2.

confusè id præstaret, atque adeò de facto anima pueri decedentis in originali, sub ea imperfectissima conditione in perpetuum relinqueretur, cum Deus nihil gratuitum illi conferat, sed tantum ea, quæ naturalia sunt. Præterea, licet status ille sit aliquomodo præter naturam animæ, tamè absolute sequitur ex conditione ipsius. Quia enim anima, & forma est subsistens, & corporis corruptibilis, necessariò manere debet aliquando separata, & cum necesse sit hominem corrumpi, imò diutius manere separata, quâ in corpore naturaliter loquendo: est autem inconueniens, q̃ pro statu breuissimò habeat anima naturalem modum, acquirendi species, & non pro diuturno statu separationis: ergo, &c.

2. *Quomodo anima separata non habet species comparatas.* Scoti, & Ga. br. opinio, & ratio.

Confirm.

Impugnatur Scotus.

Quare probabilius videtur, animam separatam habere species rerum præter eas, quas in hac vita acquisiuit, sed difficultas est de modo, quo illas cõparet. Scot. in 4. dist. 45. q. 2. credit, animas separatas accipere species à rebus per abstractionem intellectus agentis. Idem Gabriel in canone lectione 32. Ratio Scoti est, quia si anima coniuncta corpori potest abstrahere species à phantasmatibus, separata poterit abstrahere illas ab obiectis, sicut enim in corpore conuertit se ad phantasmata, ita separata poterit se conuertere ad res obiectas. Cõfirmatur, quia aliàs, vt dicebamus, anima separata imperfectissima esset, si non posset in actu exire per intrinsecam sibi, sed ab extrinseco tantum species ei infunderentur. Hæc Scoti sententia procedit ex falsa doctrina circa modum, quo intellectus agens producit species: certum quippe est illum non esse productiuum specierum nisi ab aliquo determinetur, dum autè vnitur corpori, determinatur quidem à phantasmate, separatus verò iam determinari nequit, quia determinatio per hoc pericitur, quod vtrumq; in eadem anima radicetur, sicque anima operante per phantasmata, vltantq; circa hoc obiectum trahitur intellectus ipse ad efficiendam speciem illius, atque hoc est ad phantasmata conuerti: nihil autem horum locum habet in anima separata, quia phantasma caret. Nec verò fingi potest modus, quo ab externis obiectis intellectus determinetur, vt Scotus autumat. Etenim anima non conuertitur ad res, nisi cognoscendo, vel amando illas, hæc autem conuersio supponit species in intellectu: non ergo per talem conuersionem determinatur intellectus ad producendas species. Vide supra in libro 4. cap. 7. vnde constabit clari non posse in anima separata intellectus agentis operationem, eo quòd habeat intrinsecam dependentiam à cognitione phantasie.

3. *Opinio aliorum D. Th.*

Aliter ergo i. p. q. 89. a. 1. opinatur D. Thomas: nimirum animam nostram in corpore ideo cognoscere per conuersionem ad phantasma sensibile, quia tunc habet modum essendi formarum sensibilium: at extra corpus, cum habeat modum essendi substantiarum spiritalium, intelligere per cõuersionem ad ea, quæ sunt intelligibilia simpliciter, sicut alia substantia separata, nimirum Angelum quia semper (inquit) modus operandi sequitur modum essendi: tum quia non est possibilis alius modus intelligendi nisi duplex ille: cumque anima separata non conueniat operari per conuersionem ad phantasmata, necessariò modus alter conuenire debet: cognoscere porro per cõuersionem ad res actu intelligibiles, idem valet, atque cognoscere recipiendo species per infusionem à substantiis separatis, quæ sunt intelligibiles actu, & maxime à Deo, qui author totius naturæ est, vt exponunt Thomæ, colligitur ex illo a. 1. & præcipue in solutione ad 3. quare secundum D. Thomam, animæ separate non nisi per infusionem, species conquirunt.

4. Sed iam occurrunt difficultates non pauca cõ-

tra hanc sententiam. Prima est, quia hic loquimur de anima secundum ordinem naturalem, non de his, quæ Deus circa illam potest supernaturaliter operari: hæc autem infusio specierum, quæ dicitur fieri à Deo, non videtur naturalis esse, sed ex libera voluntate Dei pendens, atq; adeo supernaturalis, & gratuita. Secunda: quarum nam rerum infundantur species animæ in puris naturalibus existentibus: seu in beatitudine naturali? Ac de facto habet locum difficultas in puero decedente in originali: nam licet in pœnam sit carentia visionis Dei, attamen aliam non habet pœnam, & aliàs habere potest omnem perfectionem naturæ consentaneam. Tertia, an fiant dictæ species immediatè à Deo, vel medijs Angelis. Quarta, quomodo anima intelligat per illas.

Ad primam respondet, ad naturalem Dei prouidentiam spectare, & infundat animæ separatæ necessarias species ad cognoscendum naturaliter, adeoq; illam infusionem supernaturalem non esse, sed intra ordinem naturæ contineri, sunt eiusdem animæ infusionem in corpus, q̃ probat illa confirmatio Scoti, quia aliàs male esset prouisum animæ nostræ, si nec ab intrinseco esset in actu primo cõstitutata, nec secundum naturalem ordinem posset ab aliquo agente in actu primo constitui ad operandum. Adde naturalem rerum ordinem esse, vt superiora iuuēt inferiora, & præcipue q̃ vnaquæque res iuuetur ab authore suo, & ab illo recipiat cõplementum necessarium. Dices: si hoc naturale est recipiet etiam anima damnata influxum specierum, cum Deus non denegat prouidentiam naturalem. Respondendum, in pœnam peccati, posse Deum illam perfectionem naturalem non tribuere, satis enim esse non auferre naturalia, quæ semel contulit. Secundo respondendum, forte recipere species ad maiorem certe pœnam. Reliquæ difficultates soluentur melius in sequentibus.

1. *Difficultas contra opinionem D. Thomæ*

Secunda.

Tertia.

Quarta.

5. *Prima difficultas enodatio.*

Instantia dupliciter remouetur.

Quid de alijs difficultatibus.

C A P V T V.

An, & quomodo anima separata cognoscat se.

QVod anima separata cognoscat seipsam aliquo modo, certissimè est. Nam si in hac vita dum est corpori immersa id potest, melius poterit separata, & à corpore non impedita, quin potius quòd non tantum vtrumque, sed etiam quòd intus, & quidditatiuè se cognoscat, videtur satis credibile, primo, quia in eo statu nihil est, quòd animæ impediat cognitionem. Secundo, quia inconueniens est animam semper habere naturale desiderium se cognoscendi perfecte, quòd illi impossibile per naturam complere. Tertiò, quia animæ essentia, & perfectio est limitata, comprehensibilis, que ab intellectu creato: ergo etiam à proprio intellectu. Nam rationabile est, vt virtus intellectiua adæquetur perfectioni ipsius animæ: licet enim, & Deus se comprehendit, quia intellectus diuinus adæquatur suæ essentia: infinitæ: habet ergo intellectus noster sufficientem virtutem naturalem ad intelligendum perfecte animam ipsam, atque adeo inconueniens est, potentiam hanc semper otiosam manere, nec in actu reduci posse: ergo naturaliter loquendo anima potest se dicto modo cognoscere: ergo maxime separata poterit.

Quapropter hoc supposito, vt probabiliori, difficultas relictæ de modo, quo anima separata se cognoscat. D. Thom. i. p. q. 87. docet non cognoscere se per speciem aliquam sui, sed per substantiam suam, quòd est difficile: intellectus enim noster est in pura potentia, & non est de se constitutus in actu primo ad cognoscendum alia: ergo anima separata non potest se cognoscere, nisi eius intellectus

1. *Anima separata cognoscit etiam quidditatiuè.*

2. *Modus se cognoscendi, vt explicatur à D. Thom. Arguitur contra hunc modum.*

Confirm. 1.

Confirm. 2.

Tertio.

Replica tollitur.

3.
Quo pacto
rem expe-
diat Caiet.4.
Arguitur
contra. Et
probat
animam se
intelligere
per speciem

ctus ad hoc constituitur in actu primo: ergo debet prius recipere speciem sui. Et confirmatur primo: nam de Angelo ideo dicitur, quod cognoscit se per suam substantiam, quia eius intellectus est constitutus ex natura sua in actu primo ad cognoscendum se: ergo cum intellectus noster hoc non habeat, non potest anima se per seipsam intelligere. Confirmatur secundo: nam si hoc posset anima separata, etiam quando est coniuncta corpori, posset, si enim de se constituta esset in actu primo ad hanc cognitionem non dependere utique a sensu, nam in tantum intellectus pendet a sensu, in quantum per illum actuatur. Confirmatur tertio. Anima per separationem priuatur solummodo essendi in corpore, ut in capite primo ostensum est: ergo ex vi ratiōis separationis, seu quin tribuat ei aliquid positivum, non potest intelligere, quod in corpore non poterat. Dices, quod auferatur saltem ab illa impedimentum, sed non recte. Contra, si enim virtutem sufficientem ad talem cognitionem habebat, quo quāso modo poterat corpus illi esse impedimentum, maxime cum naturale illi sit esse in corpore?

Hanc difficultatem tangit Caiet. 1. p. q. 89. a. 2. respondetque obscure satis, animam secundum propriam naturam esse intelligibilem in potentia, eo quod secundum propriam naturam sit forma corporis, & imitetur modum formarum materialium. Vnde sicut illa sunt intelligibiles in potentia, ita & animam nostram: & hinc esse, quod in corpore non possit cognoscere se nisi per conuersionem ad phantasmata. At verò dum a corpore separatur, absque extrinseco influxu fieri actu intelligibilem, quia participat naturam substantiarum separatarum, modumque essendi earum habet. Nam sicut ex natura animae, ut corpori coniuncta, sequitur naturaliter conuersio ad sensibilia, ita, inquit, ex vi separationis sequitur naturaliter conuersio sui, & omnium virum suarum ad se, sicque intellectus agens conuertitur primo ad illustrandam substantiam animae, ac proinde animā, quae antea erat intelligibilis in potentia, fit actu intelligibilis sine alia specie per conuersionem luminis intellectus agentis super illam.

Sed haec nec satisfaciunt, nec intelliguntur satis. Nam animam ex intelligibili in potentia, fieri intelligibilem actu per hoc tantum, quod desinat informare corpus, minime videtur possibile, primo, quoniam siue anima informet, siue non, semper habet eandem entitatem spirituales. Ergo semper habet eandem intelligibilitatem, intelligibilitas enim ex entitate provenit, non ex modo essendi. Si respondeas, quod insinuat Caiet. fieri intelligibilem actu, non per solam separationem, sed per illustrationem intellectus agentis, quae inde consequitur: ea certe illustratio non est intelligibilis: nam vel per illam poneretur aliquid in anima, quod non esset facile fingere. Vel nihil, ut Caietanus ipse concedit, & sic illa illustratio nihil efficiet, quia sicut non entis nulla sunt proprietates, ita & effectus nulli. Secundo, si intellectus agens illustrat substantiam animae separatae, cur non etiam coniunctae? cur item non potest conuerti ad illam? licet enim conuertatur ad sensibilia, nihilominus si posset separata conuerti ad se, posset & coniuncta. Tertio, quānam quāso est haec conuersio: non enim est cognitio, quia cognitionem antecedit, neque est actio aliqua: est ergo omnino nihil. Quarto, per illam illustrationem vel fit anima tantum obiectiue intelligibilis, vel etiam formaliter. Si primum, id certe non est sufficiens, ut anima se cognoscere dicatur, nam quāsumvis obiectum in se sit illustratum, si non vniatur potentiae, non poterit cognosci. Si secundum: ergo iam per productionem speciei illustratur: haec enim

est formalis illustratio, quam intellectus agens efficit, imò nulla est alia, ut supra dictum est: ergo cognoscit anima se per speciem, & est intentum. Denique non recte dicitur à Caietano speciem hanc ab intellectu agente animae separatae fieri, ut argumenta facta contra Scotum probant: habebitur ergo per infusionem. Atque haec rationes partem hanc faciunt probabilem.

Argues tamen. Angelus ad cognoscendum se ipsum non indiget specie, sed per suam substantiam se cognoscit: ergo & anima. Patet consequentia, quia ideo Angelus id potest, quia est forma actu intelligibilis, atque subsistens, quod etiam vendicat anima. Secundo, intelligibile per seipsum praesens intellectui, per se etiam intelligi potest, superfluaque est media species, sed anima separata substantia est praesentissima ipsius intellectui, & illi coniunctissima: ergo superuacanea est species. Ad primum dicitur antecedens non esse omnino certum. Secundo consequentia quoque non valet, dupliciter enim potest intelligi, Angelum se per suam substantiam cognoscere. Primo, ut per substantiam actus intellectus, concurratque cum illo ad intellectum, quod ad modum, quo essentia diuina dicitur habere locum speciei in beatis. Altero modo potest intelligi, quod angelicus intellectus diuinae ab essentia constitutus iam in actu primo ad intelligendum se, neuter tamen modus videtur habere locum in anima separata: ac de secundo patet ex dictis in superioribus, cum ostendimus intellectum humanum de se esse nudam potentiam, & tabulam ralam. De primo ostenditur, quia anima adeo est imperfecta, ut verè sit forma corporis: non ergo habet immaterialitatem requiritam, ut supplere possit rationem speciei intelligibilis, unde non actu intelligibilis est, sed potentia: siquidem per se minime actuare potest intellectum. Ad secundum dices, licet anima separata suo intellectui coniunctissima sit realiter, non tamen intelligibiliter, & ideo necessariam esse speciem, sicut etiam lumen, quod intra visum existit, non potest per se videri, nec calor intra tactum potest sentiri, eo quod illa materialis coniunctio non sufficit ad cognitionem, nisi adit intentionalis.

Haec pars est quidem probabilis, in re tamen obfcura, & opinio D. Thomae probabiliter defendi solet: credi ergo potest animam separata, se intelligere immediate absque specie instar Angelorum, quia verò difficultas huius sententiae sita est in explicanda ratione, cur in corpore non ita se intelligat, aut quid illi conferat separatio: notandum, animam se intelligere dupliciter dici posse, ut paulo ante de Angelo. Ac quoad primum modum, dicendum, animam non posse habere tale munus dum est in corpore, quia cum sic habeat modum formae materialis, non potest exercere effectum formae intentionalis, eaque de causa in corpore existens dicitur intelligibilis in potentia, quia non per se intelligit, sed per alienas species: quoad secundum verò modum dicendum est intellectum in actu primo ex natura sua esse constitutum ad cognoscendum se, atque animam: dum tamen est in corpore, exire non posse in actum secundum, propter colligationem, quam habet à sensibus, unde pendet in operari, sicut ad intelligenda obiecta alia externa: namque licet intellectus sit constitutus per species intelligibiles, non potest illis uti, nisi sensus comiteretur intellectum quia ergo sensus nequeunt comitari intellectum circa cognitionem animae, ideo non potest ipse in corpore talem habere cognitionem: extra corpus verò maxime. Atque hic secundus modus facilius esse videtur, ac soluit difficultates, illa excepta, quod anima à corpore impediatur videretur, de qua

SVAREZ
de Angelis, op.
m. 6. d. 1. r. m. et
anima.

Tom. I. m.
1. p. 1. d. 1. r. m.
1. p. 1. d. 1. r. m.

D. V. 2.

de qua infra. Iunatur porro data solutio ex multis, quæ supra diximus lib. 4. c. 7. de modo intelligendi animæ in corpore, ubi reddidimus rationem huius colligationis, quam intellectus cum sensibus habet in vita mortali.

CAPVT VI.

Quomodo anima separata intelligat Deum, & res alias immateriales.

cum anima per essentiam possit cognoscere rationem communem, per illam etiam poterit cognoscere omnia singularia. Argumentum tamen procedit in opinione negantium species singularium, & ideo dixi superius maius in hoc dubium esse, ac tenta opinio de D. Thomæ: in nostra enim antecedens falsum est, ut patet ex lib. 4. c. 3. Sed & in opinione D. Thomæ dici posset argumentum non procedere: antecedensque habere verum, quādo vniuersale cognoscitur per speciem abstractam à phantasmate rei singularis, quia in ea specie vniuersale representatur abstracte, per quam fortasse non possunt secundum D. Thomam cognosci omnia singularia, sed illud tantum, ex cuius phantasmate fuerat abstracta. Quo certè modo anima separata per essentiam suam non potest alias animas in particulari distinctè cognoscere, ac videtur colligi ex quaestione de Anima a. 12. ad 4. q. de alijs intelligentijs maiori ratione erit philosophandum, anima enim per suam essentiam cum maximè potest arguitur cognoscere habere se infimum locum in intellectualibus, in eoquē incompletum esse fortiori, atque inferre ad perfectionem vniuersi pertinere tales substantias dari, non tamen cognoscere valeret per substantiam suam distinctius aliquid de intelligentijs: ad id ergo peculiare species erunt necessariae.

Instabis, non oportere, ut anima habeat distinctam cognitionem singularium animarum, nec perfectionem cognitionem intelligentiarum, ideoque speciebus non egere. Vel certè instabit alius, sicut habeat eam cognitionem anima, non indigere tamen speciebus, quia quamlibet animam, & intelligentiam potest per propriam illius substantiam cognoscere, sicut se cognoscit per suam, cum par sit ratio: nam omnes eiusmodi substantiæ actus sunt intelligibiles. Ad primam instantiam responderetur, assumptum non esse verisimile. Primum, quia anima cum rationalis sit ex natura sua, est etiam sensibilis, habet autem consuetudinem cum alijs animabus, & cum intelligentijs: ergo necesse est, habeat propriam cognitionem illarum, atque adeo proprias species earundem. Secundo, quia anima ex se habet lumen sufficiens ad perfectiorem cognitionem animarum, & Angelorum, quā sit illa communis, & confusa: ergo est illi naturale habere species, quæ illi luminis adæquantur: alias superfluum esset tale lumen, sicut cognitio Dei per essentiam, non est quidem anima naturalis, eo quod non habet lumen naturale sufficiens ad illam cognitionem, tamen naturale est anima, ut habeat medium sufficiens ad cognoscendum Deum tam perfecte, quantum suo lumine naturali potest assequi. Ad secundam instantiam responderetur, manasse opinionem illam ex Durando dist. 3. q. 6. dicente Angelum quolibet cognoscere alium per essentiam eius, quæ opinio falsa est, ut in 1. p. q. 56. a. 2. tractatur. Ratio vero inde sumitur, quia substantia finita non potest per se vniri intellectui alterius, nec actuare illum, cum illo concurrere, id enim soli Deo tribuitur propter suam infinitam virtutem, de quo etiam à nobis difficile satis intelligitur. Adde nos à sensibilibus ad intelligibilia ascendendo debere proportionaliter loqui: cum ergo res actu sensibiles non per se moueant sensus, sed per species, sic & intelligibiles non per se, sed per species intellectum ab eis diuersum mouere poterunt. Denique, quia anima separata non intelligeret aliam animam, quoties vellet: sed tunc solum cum vellet ipsa intelligenda ei vniri, qui sane ordo rectus non esset: intelligit ergo substantias immateriales per species earum.

Vnde verò habet anima tales species: Communiter responderetur habere per infusionem à Deo, quod insinuat D. Th. supra, probabiliter etiam dici

Diluitur

Instantia una. Altera.

Ad instantiam

Ad secundam

Vide auctorem in 2. lib. de angelis cap. 5.

Lib. 2. de actibus tribuitur nobis. cap. 12.

4. Habent ne anima species

1. Assertio. Diximus iam quomodo anima separata se cognoscat, quoniam cognitio sui est prima operatio naturalis in vnaquaque re spirituali. Nunc est videndum, quomodo alia à se cognoscat, quomodo item Deum, & substantias alias separatas, siue Angelos, siue animas separatas. Supponendum verò est, animam separatam cognoscere aliquid Deum, & substantias alias separatas, quia id euidentius est: inquisimus autem modum, quo alias cognoscit. Sit ergo prima conclusio, Anima separata per suammet essentiam cognoscit Deum, sicut cognoscit seipsam: loquimur porro in hoc capite de cognitione, quam anima habere potest ex propria natura: non de illa, quam Deus infundere valet. Anima ergo per naturalem scientiam nequit Deum cognoscere per illius essentiam increatam, quia hæc est supernaturalis cognitio, quæ per solam gratiam habetur: cognoscit ergo illum per sui essentiam. A posteriori probatur consequentia, quia naturale est, cognito effectu deuenire in cognitionem causæ, sed animæ effectus Dei, siue separata cognoscit euidentius, & comprehendit, atque adeo esse se creaturam producibilem per creationem: ergo cognoscit per se creatorem suum. Confirmatur: nam anima non tantum est effectus, sed quædam non vulgaris imago, & similitudo Dei: anima ergo se intrens inuenitur quandam Dei similitudinem: ergo per illam cognoscet Deum saltem imperfecto modo. Verum est tamen animam non tantum per se, sed etiam per cognitionem aliarum creaturarum, & præcipue animarum, atque Angelorum posse Deum cognoscere, cum æqualiter de eis procedant rationes factæ. An verò naturaliter loquendo possit anima separata habere maiorem aliquam Dei cognitionem tributam illi à Deo speciali prouidentia naturali, in qua eius beatitudo naturalis confisteret, alia quaestio est, quæ ex multis principijs alterius loci proprijs pendet.

2. Assertio. Secunda conclusio. Anima separata cognoscit Angelos, & alias animas per species illorum, non tantum per essentiam ipsius animæ. Videtur esse contra D. Thomam q. 89. art. 2. in corpore, ubi ait animam separatam habere cognitionem aliarum animarum, & Angelorum per modum substantiæ suæ, sed verè non est contra illum. Nam ad secundum docet, animam separatam intelligere Angelos per similitudines diuinitus impressas: de alijs verò animabus nihil docet. Pro intelligentia ergo conclusionis recolendum, animas separatas eiusdem esse inter se species, cum Angelis verò conuenire solum in gradu essendi, illumque non habere completum: atque hinc nasci quod ipsa anima ex vi cognitionis, quam de se habet, valeat alias animas quoad vtriusque communem & essentialem rationem quidditative comprehendere, cum eadem sit, & in omnibus alijs ratio. At quod alias animas in particulari distinctè cognoscat, non potest per essentiam suam: quippe quæ non representat illi propriam singularitatem aliarum animarum, sed illam tantum communem rationem. Vnde necessario indiget proprijs speciebus representantibus singulas animas. Dices. Per speciem vniuersalem potest anima separata cognoscere singularia: ergo

Franc. Suarez de Anima.

*ciat à Deo,
an ab ange-
lo, de quo
nouit autho-
lib. v. de An-
gelis c. 5. &
se placet in
Metaph.
disp. 9. sect.
7. p.*

posset animam separatam eas recipere ab ipsis sub-
stantijs spiritualibus eo modo, quo ab eodem imprimi-
tur, species in visu, aut quoduis sensibile in propriu
sensum: probaturque à paritate rationis: ab eodem e-
nim imprimitur speciem sui in visu, quia actu visibi-
lis est, ut probatum est l. 3. cum ageremus de visu:
sed Angelus est etiam actu intelligibilis: ergo po-
test imprimere sui speciem in anima separata. Pa-
teret consequentia à fortiori: obiectum enim sensibile
efficit speciem sui, licet illa quodammodo sit im-
materialior, sed Angelus, vel anima separata im-
materialior fortasse est, quā species eius: ergo po-
terit illam efficere. Confirmatur primo, quoniam
ideo aliter in intellectus agens ad efficiendas spec-
cies, quod phantasia sit materialior, nec proinde
efficere possit species immateriales, posset autem
si phantasia spirituale fuisset, neque iam intelle-
ctus agens admitteretur: ergo obiecta, quae de fa-
cto spiritualia sunt, poterunt efficere species sui in
intellectu. Confirmatur secundo, quia res actu ta-
lis, potest imprimere sui similitudinem in id quod est
potentia tale, sed substantia spirituales sunt actu
intelligibiles, & intellectus est in potentia ad earū
similitudines: ergo, &c. Confirmatur tertio, quo-
niam intentionales species res imperfectae sunt,
producibilesque propria actione, ex praesupposito sub-
iecto: ergo non est cur ab angelo non possint produci.

*5
Obiectio 1.
contra pro-
ximè dicta.
Secunda.*

Tertia.

Quarta.

Ad primum

Ad secundum.

Ad tertium.

Ad quartum.

Sed contra haec arguitur primo, quia talis pro-
ductio speciei deberet esse naturalis, & fieri imme-
diatè à substantia Angeli, videtur autem impossi-
bile, creaturam immediatè operari per substan-
tiam suam: ergo, &c. Secundo sequeretur, quod de
facto vnus Angelus imprimeret speciem sui in al-
terum. Consequens falsum est: ergo, &c. Tertio
solus Deus mouet efficaciter voluntatem, sed in-
tellectus non est nobilior voluntate: Ergo neque
in intellectum agens aliud, praeter Deum, im-
primere potest speciem. Quarto species debet esse im-
materialior, quā obiectum representatum, cum
sit forma actu intelligibilis: ergo non potest pro-
duci à substantia etiam spirituali. Ad primum dic-
tum, nullum esse inconueniens Angelum immediatè
per substantiam suam efficere species intentiona-
les, ut patet etiam in colore alijque sensuum ex-
teriorum obiectis: quae sui speciem, & ut propriè
agentia immediatè producant, neque rursus in-
conueniens vllum esse substantiam esse immédia-
tum principiū alicuius actionis praecipuè assimi-
lativae in esse intentionali. Ad secundum negatur
sequela, quoniam de facto omnes Angeli recep-
erunt totam suam perfectionem à principio, omnes-
que species intelligibiles, unde non est cur aliunde
recipiant. Neque inferas: ergo animam quoque
debuisset perfici à Deo tantum, cum ab illo tantum
creetur, & conseruetur: negandum enim antecede-
ns, multa siquidem res creantur à Deo quae in
actionibus suis de cetero iuuantur ab alijs causis:
hac enim ratione Angelus, etiam Angelū illumi-
nat. Tertium argumentum non est simile: volun-
tas enim non mouetur ab alio effectiue, quoad actu
primum, intellectus verò in actu primo ab obiecto
suo constituitur. Ad quartum negatur antecedes,
substantia quippe spiritualis immaterialior est
quolibet accidente. Deinde antecedente admissio,
negatur consequentia, habetque instantiam in ob-
iectis sensibilibus: ex his ergo probabilis fit haec
sententia, ac tribuitur Ateni. Certè rationes pro
illa factae in numero praecedenti vrgentiores vi-
dentur, quā quae pro opposita parte proximè fa-
ctae sunt, atque dissolutae.

*6.
Dubium v.
nū expeditur.*

Dubium tamen primum est, an per eas species
cognoscat anima separata alias animas atque An-
gelos: in quo videtur plane certum, quantum ad re-
sens materia patitur, animam separatam perfectè
comprehendere alias sicut seipsam, primò quia

eiudem sunt perfectionis essentialis. Gradus verò
indivuales facile possunt intelligi: quippe qui
parum addant supra essentialem perfectionem. Se-
cundò, rationes, quibus supra probauimus, animam
se perfectè cognoscere, de alijs animabus, quantum
ad naturalia, etiam valent: quantum verò ad super-
naturalia, actuque liberos, alia est ratio, cum ha-
rum rerum mensura non ex natura pendeat, sed ex
gratia, atque libertate. De cognitione verò Ange-
lorum est maius dubium. Dicitur Thomas supra lo-
quendo de cognitione naturali, vult animam se
paratam habere imperfectam, & deficientem co-
gnitionem Angelorum, & articulo tertio indicat,
esse tantum veluti in genere, seu in conspectu, idem-
que colligitur ex articulo primo.

Haec tamen sententia difficilis est. Accido pri-
mò animam separatam habere propriam cognitio-
nem, & intuitum cuiuscunque Angeli. Primò quia
quemlibet Angelum per propriam speciem illius
nouit, tum quia species rerum spiritualium ab ob-
iectis emanant: ergo species propria à proprio illius
obiecto: tum quia licet species haec infundantur à
Deo, nulla ratio est, cur non infundantur animae
propriae speciei cuiusque Angeli, ut per illam pos-
sit cognoscere singulos. Secundò ratio vna pro-
pter quam anima separata ex natura sua vendicat
cognitionem intelligentiarum, est societas, quam
cum illis habet, teste D. Thoma quaestione de ani-
ma articulo 17. Sed ad hanc societatem non satis
est cognitio confusa, nisi singulas personas cogno-
scat, quibus associari debeat, ne anima inter An-
gelos instar ceteri hominis segeret, qui alios confu-
sè cognoscit homines esse, nihil in particulari de
illis discernendo: hoc autem magna esset imper-
fectio. Tertio, quia ad confusè Angelos cognosce-
ndum non indiget speciebus, cum per suam sub-
stantiam ita posset cognoscere, ut supra dictum
est: recipit autem species Angelorum, ut ipse D.
Thomas docet: ergo habet propriam eorum cog-
nitionem.

Dico secundò, haec Angelorum cognitio in anima
separata quidditatiua est, & distincta: an vero sit
comprehensiuua, certò sciri non potest. Prima pars
probat, intellectus enim noster cognoscitiuus,
est quidditatiuus, neque in solis accidentibus sicut
cum ergo habeat proprias species Angelorum, re-
presentantes propriam cuiusque essentiam, cognoscit
sanè illam lumine naturali: maximè quia essentiae
Angelorum finitae sunt, nec est cur ab intellectu
nostro separato cognosci non possint quidditatiue:
cum sit assimilatur Angelis, tum in modo ef-
fendi, tum in speciebus. Secunda pars suadet, quia
comprehensio multum addit supra cognitionem
quidditatiuam, ad hanc enim sat est cognoscere pra-
dicata omnia essentialia: ad comprehensionem ve-
rò oportet cognoscere cunctas rei proprietates,
omnesque rationes illius penetrare. Vnde beati
Deum quidditatiue cognoscunt, non verò com-
prehendunt: cum ergo Angeli sint excellentiores ipsa
anima, atque habeant altioris modum cogno-
scendi, utpote sine discursu, & per vniuersaliores
species, excedunt fortasse capacitatem animae, ne
ab ea comprehendi possint. Alia verò ex parte,
cum sint finitae naturae, videri poterunt compre-
hendi posse ab intellectu habente perfectas species
illorum, praecipuè inferiores Angeli, qui non mul-
tum in perfectione animam excedunt: in hoc ergo
nihil est certum, sed prior pars videtur probabi-
lior.

Dubitatur rursus, an anima separata possit
cum alia colloqui, aut etiam cum Angelis, & quis
sit modus locutionis eorum. Item quomodo ani-
ma separata cognosciones, & operationes liberas
cognoscat. In hoc tamen eadem est ratio de ani-
ma, & Angelis, & ideo quaestiones istae in materia
de Anima

SVAREZ
de Angelis, opus
in 6. d. etrum et
anima.

D. V. 2

Videatur
autem lib.
2. de Angelis
à cap. 16. &
in Metaph.
diff. 18. sect.
8. ad 45.

de Angelis transmittuntur: satis sit monere, animam separatam non posse cognoscere cogitationes, neque operationes liberas, nisi ex voluntate illius, cuius sunt operationes, atque hinc est necessaria animabus separatim locutio, qua proprios conceptus explicant, aliis non possent civiliter vivere, neque esset res publica bene ordinata, loquitur verò modo angelico, quis porro scit, docet D. Thomas prima parte quaestione 101. & in citata materia de Angelis explicari vtrumque solet, est enim res nobis in hac vita satis abdita.

CAPVT VII.

Quid anima separata cognoscat in rebus materialibus, & quomodo.

Quaestio
huius capi-
tuli, ad D.
Thomam cir-
ca eam reso-
lutio.

2. Afferro

3. Afferro.
Explicando
quod dicitur.

PRO expositione quaestionis. Nota res materiales diuidi in tria genera, quaedam sunt singulares, aliae vniuersales, aliae sunt effectus, & operationes rerum singularium. Vnde triplex hic est quaestio, prima, an, & quae singularia anima separata cognoscat. Secunda, an cognoscat facta, quae contingunt in hac vita. Tertia vtrum habeat scientiam naturalem rerum. Circa primam D. Thomas, & discipuli illius sentiunt animam separatam cognoscere singularia: de modo autem sunt anxij, cum non ponant in illa species singularium. Vnde D. Th. supra art. 4. ait eam cognoscere quaedam singularia, non tamen omnia, cognoscere autem illa per species infusas à Deo, quae determinantur ad hanc, vel illa singularia per praecedentem cognitionem, & per aliquam affectionem, vel per naturalem habitudinem, vel per diuinam ordinationem: quae de causa eo loco ad primum, docere videtur, animam separatam per species, quae ex hac vita detulit, non posse postea cognoscere singularia sensibilia, quae in vita cognouit: idem credit Caietanus ibi. Rursus D. Thomas quaest. de Anima articulo 20. in corpore, & ad vndecimum. Ac videtur consequenter loqui, nam illae species acquisite tantum repraesentant naturam vniuersalem, & ideo per illas non posset anima cognoscere singularia, manet tamen apud D. Thomam eadem difficultas in speciebus infusis, quales ipse ponit, non repraesentantes scilicet directe singularia: omnes vero allati modi determinandi species, nec bene intelliguntur, nec satisfaciunt, & iidem fingi possent in speciebus acquisitis: quare hac in re sit

Prima conclusio. Anima separata cognoscit omnia singularia, quae in vita cognouit, per species illorum acquisite. Hec conformis est valde modo loquendi Scripturae, ac sequitur ex dictis supra. Anima enim separata conseruat species, quas in hac vita comparauerat, & per eas potest cognoscere quicquid illae repraesentant, repraesentant autem directe singularia: ergo, &c. Consequentia est euident, antecedens autem iam in superioribus ostensum est: quare, &c.

Sit tamen secunda conclusio. Loquendo ex natura rei: anima separata non cognosceret alia singularia materialia, nisi ea, quae in vita cognouit, quorumque species detulit, de facto tamen cognoscit alia, iuxta dispensationem Dei infundentis species illa repraesentantes. Explicatur, & probatur. Nam si anima in puris naturalibus separata maneret, conseruaret vtique species singularium, quas acquisiuit coniuncta: alia verò singularia haud proprijs conceptibus attingeret, nisi per proprias eorum species, quas tamen à rebus desumere non valet, vt supra probatum est: oportere ergo illas à Deo recipere. Non videtur autem necessarium, neque ad naturalem Dei prouidentiam spectare, talium specierum infusio, cum rerum singularium cognitio, per se sumpta, minime necessaria

fit ad perfectionem intellectus, sed ad praxim tantum, quae in separatis animis locum non habet, cum in eo statu, nec deberent animae cum alijs hominibus conuersari, nec alijs rebus materialibus vti, quae etiam de causa anima coniuncta corpori cognitionem non possidet rerum singularium alterius vitae. At verò de facto, beatae quidem animae cognitionem participant multorum singularium, vel per diuinam essentiam, quam vident, vel per species eorum, idque vel ratione status beatitudinis ad plenum gaudium animarum, vel propter bonum hominum viatorum, vt iuuari modo aliquo possint ab animabus illis. Animae quoque damnatae recipiunt cognitionem singularium, quae inferuerit ad debitum supplicium earum: animae denique paruulorum decedentium in originali nullam obtinent cognitionem singularium materialium, quantum conijcere possumus, quia illis necessaria non est, nec naturaliter debita, & haec de prima quaestione.

De secunda quaestione proportionaliter loquendum videtur, vnde sit tertia conclusio. Anima separata non cognoscit particulares actiones, & effectus materiales, & singulares huius vniuersi, nisi forte aliquas cognoscat referentibus Angelis. Prima pars suaderetur à quibusdam, quia distantia localis impedit cognitionem, est tamen ridiculatio, quia distantia localis, vt plurimum impedit actionem localem, non purè spirituales, quia non penderet loco, in sensibus verò impedit, quia recipiunt species ab obiecto, quae nec cessariò per medium diffunduntur, si tamen sensus apud se haberet species, profecto distantia non impediret sensationem. Ratio ergo sumitur ex defectu specierum: anima enim separata tantum defert speciem illarum rerum, quas hic cognouit: vnde illarum tantum recordatur: effectuum verò, qui eueniunt post discessum illius, nec species defert, nec illas à rebus delumere valet, nec denique est cur à Deo infundantur ex natura rei loquendo, quia illarum cognitio non est necessaria ad perfectionem naturalem animae debitam, cum sit cognitio nimis accidentaria, & extranea, nec pertinet ad illam statum nosse, quae hic geruntur. Addidi secundam partem conclusionis, quia non est inconueniens Angelos, scilicet vel animas posterius decedentes referri posse animabus antea separatim nonnulla de gestis mortalium. Dixi paulo ante ex natura rei, id est, secunda gubernatione supernaturali, quae de facto est circa animam, quoniam hac prouidentia spectata dicendum aliud est. Animae quippe damnatorum, quae hic geruntur, non nisi per demones, vel ex Dei ordinatione norunt, ad maiorem poenam illarum. Animae etiam in limbo nihil cognoscunt de hac vita, cum nihil ad eas attineat. Beatis denique animabus pleraque reuolantur. Vide Gregorium 12. Moralium? capite 13. & 15. & Psal. 108. Augustinum de cura pro mortuis, D. Thomam secunda secunda quaestione 83. articulo 4. ad 2. & prima parte, quaestione 89. articulo 8. qui tres docent animam beatam cognoscere omnia praesentia, quae hic fiunt, & Caietanus in proximo loco ponderat dixisse D. Thomam, omnia praesentia, vt denotaret, quod non cognoscit futura, atque ita vox omnia, vt inquit Caietanus, distribuit tantum pro effectibus naturalibus, vt excludantur supernaturalia, & libera Dei, Angelorum, & hominum. Vnde non quilibet beatus cognoscit preces omnes, quae ad animam alterius beati funduntur, quae limitationes verè communiter videntur. Ad dotandam illam cognitionem omnium effectuum praesentium, quam D. Thomas tribuit beatis non fieri per visionem beatificam, licet contrarium insinuet Caietanus ibidem, ac Ferrar. 3. contra, cap. 59. 26. sect. 2.

T 2 quia

2. Afferro;
eius resolu-
tio pertinet à
asser. bipar-
titem.
De hac re
non nihil lib.
2. de attri-
butione. ad n.
14. Prima
pars suade-
tur ridicule
à quibusdam
vera proba-
tio.

2. Pars a
ferro.

Lib. 2. de m-
eritis. De
cap. 28. Et
p. tom. 1. diff.
26. sect. 2.

quia iam in visione beatifica daretur frequens mutatio, siquidem videret beatus nunc res præfentes, quas antequam fierent, non videbat: quapropter si aliquos effectus contingentes de novo videret beatus in verbo, illos plane videbat antequam fierent. Quando ergo dicitur, beatos cognoscere omnes effectus naturales, accipiendum id est per visionem, quæ sit propriis speciebus extra verbum, sicque non oportet, ut actu omnia cognoscant, quia non necessario per species omnibus attendunt, satisque est posse cognoscere, cum voluerint. Addit quoque Caietanus eo loco, post iudicium omnes beatos visuros quæcunque Deus videt scientia visionis, de quo alibi, mihi certe nec videtur verum, sed multum probabile.

Circa tertiam questionem, primo certum est, animam Beati habere, ex natura sua loquendo, scientias, quas hic acquisiuit, ut patet ex superioribus. Secundo est certum habere omnem scientiam rerum naturalium non tantum per visionem Dei, sed proprias species, cum hoc pertineat ad perfectionem illius status. Vtrum vero intra limites naturæ anime separata habeat scientiam omnium rerum, licet hic illam non acquisierit, dubium est. D. Tho. supra respondet habere cognitionem naturalium per species infusas: addit tamen habere imperfectam. Primum dictum videtur quidem rationabile, tum propter rationes supra factas, tum quia anima ex natura sua habet lumen intellectuale sufficiens ad cognoscendas res naturales: Ergo ad providentiam Dei spectat dari illi species necessarias ad operandum cum illo lumine, ne illud sit perpetuo otiosum. Secundo, quia cognitio rerum naturalium per se loquendo est magis perfectio anime, ac naturalis illi: ergo connaturale est, ut conferantur ei species ad res has cognoscendas. Tertio ostensum est supra, infundi animæ nonnullas species: nulla est autem ratio, cur illi magis harum rerum, quam aliarum conferantur: ergo omnium conferuntur. Quarto, quia sine cognitione naturalium rerum, non potest anima se perfecte cognoscere, cum enim sit forma materiæ, ut perfecte comprehendat se, oportet materiam cognoscere, & cum sit media inter formas merè spirituales, & materiales, oportet, ut utrumque extremum attingat, ut se perfecte cognoscat: probabile ergo est habere illam species omnium materialium per infusionem, & non à rebus acceptas.

Vtrum vero dicte species infundantur immediate à Deo, an per Angelos, D. Thom. de anim. a. 20. ad undecimum per Angelos infundi arbitrat, & idem prima parte quæst. 89. art. 1. ubi ait animam separatam intelligere per conversionem ad res actu intelligibiles, sub quibus comprehenduntur Angeli, & consentiunt Caietan. ibi ad tertium, & Ferrar. tertio contra gent. c. 68. col. 4. Et videtur probabile, quæ enim possunt fieri per causas secundas, Deus non facit se solo: in presenti vero effectus, de quo loquimur, potest fieri per angelos, producantur siquidem species per actionem intentionalem, quæ non requirit transmutationem subiecti, quæ etiam de causa potest Angelus movere corpus localiter, & illuminare alium Angelum similiter: ergo, & producere species. Contrarium opinatur multi, eo quod Angelus nequeat educere formam de materia, nisi forte illiusmet representativum, quæ tamen ratio non convincit, quamvis enim Angelus nequeat producere qualitates materiales: quippe, quas eminenter non continet: valet tamen qualitates intentionales, quia sui sunt ordinis, illasque aliquo modo continet, cum sit plenus specierum: sine qua virtute non apparet, quomodo explicanda sit locutio, aut illuminatio Angelorum.

7

Quod vero secundo loco D. Thomas numer. 5.

affatus addit, prædictam scilicet cognitionem esse imperfectam, dubium habet. Eius vero ratio colligitur ex articulo primo illius questionis. Pro cuius intelligentia notandum, species dupliciter posse esse infusas: per se nimirum, aut per accidens per se infusæ dicuntur, quæ ex naturali modo productionis postulantur infundi: per accidens vero, quæ ex natura sua poterant fabricari per intellectum agentem, ex accidente tamen per infusionem dantur, unde species per se infusæ alterius rationis sunt ab acquisitis: per accidens vero infusæ cum eisdem sunt eiusdem rationis. Supponit ergo D. Thom. species quæ anime infunduntur esse per se infusas, & alterius rationis: unde iam arguit. Vnaquæque natura intelligens distincte cognoscit per species illi naturales, & adæquatas capacitati suæ: per species vero universales, & quæ ad quæque conveniunt superiori naturæ, imperfecte cognoscit natura inferior: quia non habet virtutem sufficientem ad attendendum illis: cum ergo anima nostra in infimo sit gradu intellectualium, & connaturale illi sit, cognoscere per species imperfectas, utpote per sensus acceptas, si extra hunc statum constituitur, illique infundantur species superioris rationis capacitatem illius excedentes, non poterit sane per illas distincte intelligere: hæc ergo sententia est valde dubia.

Vnde fit quarta conclusio. Probabilius videtur, animam separatam habere distinctam cognitionem rerum naturalium per species illi infusas, ita Egidius quodlibet quinto, questione vltima. Probaturque primo, quia nulla est necessitas ponendi cognitionem confusam: rationes autem numero quinto factæ ad probandum animam cognoscere naturalia, videntur etiam probare de cognitione distincta: vel ergo non concedatur animæ cognitio naturalium, vel concedatur distincta, quæ naturalis anime perfectio non consistit in confusa cognitione, sed in distincta, illi naturaliter possibili, nec naturale desiderium anime sinit in confusa. Secundo lumen naturale intellectus potens est ad cognitionem distinctam, non tantum ad confusam: ergo illi debentur species ad talem cognitionem. Tertio Deus supplet vicem causæ naturalis: ergo perfectius operabitur, quam inferiora agentia: ergo dabit animæ separatæ species illi proportionatas, perfectio enim operantis, non in eo tantum est, ut agat res perfectas, sed etiam proportionatas. Quarto, vel est possibile concedi animæ separatæ species proportionatas eius viribus, vel impossibile: si primum, ergo dantur illi: hoc enim est magis consonum naturæ, proindeque iudicandum est Deum operari ea, quæ rerum naturis magis consonant, ac sunt possible sine fundamento autem existimabuntur tales species impossibiles: ergo, de facto communicantur huiusmodi species separatæ anime. Dices: impossibile esse animæ species per se infusas ponere, ac simul proportionatas. Sed contra, primo quia si hoc impossibile esset, iam non recte poneretur D. E. V. S. conferre animæ species per se infusas, sed infundere solum eiusdem rationis cum acquisitis ad supplendam vicem earum: namque melius est habere species proportionatas, quam nimis perfectas cum improportione. Secundo nulla ratione probari potest esse impossibile D. E. O. efficere species perfectiores, quam quas efficit intellectus agens, minus tamen perfectas, quam angelicas, quæque proportionentur animæ separatæ: quoniam potius videtur contra rationem, animam in ordine substantiarum separatarum constitutam habere non posse species pro illo statu proportionatas: cum n. status ille sit perfectior, utpote à materialitate expeditus, licet species sint aliquantulum perfectiores, quam nostræ, erunt illi proportionatæ.

SVAREZ
de Angelis, op.
m. 6. d. 1. rum. et
anima.

THOMAS
de anima
q. 89. art. 1.
ad 1. ad 2.

D. V.

6
Quæstio
culæ incidit,
ut resolu-
tur à D. Th.
et suis.

Aliorum
placitum no-
tancia

Verum magis naturale sit anima esse in corpore, quam extra corpus.

tionata: sunt itaq; possibiles species mediæ inter angelicas, ac nostras, quæ proportionate sunt animæ separatae habenti statum medium inter angelos, & statum essendi in corpore: manet ergo probata conclusio; & solum fundamentum contrariæ sententiæ.

CAPVT VIII.

Verum anima separata perfectius intelligat, quam coniuncta.

Postquam dictum est de cognitione animæ separatae, superest comparare modum cognoscendi illius, cum modo animæ coniunctæ, ut colligamus quis horum statuum sit melior. D. Th. supra respondit, licet modus cognoscendi animæ separatae secundum se sit melior, non tamen animæ, quia improporionatus. Itaq; videtur sententiæ animam coniunctam melius cognoscere. Ratio illius est, quia animæ vniuntur corporibus, ut perfectionem cognitionem rerum habere possint. Scot. in 4. dist. 45. q. 2. vult cognitionem quoque animæ coniunctæ esse perfectiorem, atque adeo cognitionem sine dependentia à phantasmate non esse simpliciter meliorem cognitione cum dependentia: sed ex dictis videtur aliter dicendum, & primo suppono contra Scotum cognitionem sine dependentia à corpore, & phantasmatibus perfectiorem esse, quam cum dependentia. Quod D. Thomas posuit, nec potest negari ab Scoto, quia illa cognitio est perfectior simplicitate, utpote Deo conueniens, & Angelis: quare si anima non congruit, non ideo est, quod non sit melior, sed quod anima minus capax sit illius, quemadmodum cognitio sine discursu perfectior est, quā cum discursu, licet anima non sit melior, quia illi impossibilis. Secundo suppono, dictam comparationem fieri absolute, vel etiam circa res determinatas.

1. Prima conclusio absolute loquendo, melius intelligit anima separata, quam coniuncta. Patet ex dictis, primo, quia intelligit se quidditativè, quod in corpore non præstat. Secundo concipit intelligentias proprias conceptibus, & non per negationes, quod non facit in corpore. Tertiò Deum melius cognoscit, quia cognoscit melius effectus illius, & meliores. Quarto, cum sit libera à corpore, aptior est ad intelligendum, & ad perseverandum in actibus intellectus, ut D. Th. ar. 2. ad 1. docet, & colligitur ex illo Sap. 9. *Corpus, quod corrumpitur, aggravat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem.*

2. Secunda conclusio. Comparando etiam cognitiones, melius intelligit anima separata res etiam materiales, quam coniuncta. Pro qua observa, in anima separata dari species materialium rerum, quas hic acquirit, dari etiam species infusas, utique per se: quæ namque infusæ sunt per accedens, neutiquam infunderentur de ijs rebus, quarum iam anima in corpore species acquisierat, sed supplerentur tantum, quæ deessent: supponendo ergo per se infusas esse (quod & probabile, neque ad præsens refert) comparatio intentæ fieri potest multis modis, quibus omnibus anima separata melius intelliget, quam coniuncta. Prima comparatio. Anima separata melius intelligit per species acquisite, quam coniuncta, quia est liberior, & lumen intellectus expeditius. Secunda comparatio. Per infusas melius intelligit, quam per acquisite, quia infusæ sunt perfectiores, atq; animæ pro illo statu magis proportionatæ, quam acquisite: effectus ratioabile, ut anima per conversionem ad superiora melius intelligat, quam per conversionem ad inferiora. Unde patet quod separata per infusas melius intelliget, quam coniuncta per acquisite, quæ est vltima comparatio. Itaq; modis omnibus melius intelligit separata.

Franc. Suarez de Anima.

Hæc quaestio oritur ex præcedenti: omnis enim forma videtur materia, ut melius illi sit, quam si extra corpus maneat, atq; ut melius exerceat operationes suas, animæ vero rationali non sic contingit, potius enim vniò ad corpus illi deterior est, quia impeditur valde ab operatione sua: ergo melius illi est, esse separatam. Secundo animæ status in corpore est contra naturalem eius inclinationem, inclinatur siquidem vehementer ad cognoscendum Deum, & Angelos, & ad perfectè intelligenda omnia: quæ certè inclinatio impeditur in corpore: est ergo ibi violenter, atq; adeo naturale ei est esse extra corpus. Hæc fundamenta coelegantur Platonem in Timæo, Phædro, & Phædone ad dicendum animas nostras non esse existimandas, sicut formas naturales, quæ ideo naturali vinculo vniuntur materiæ, quia earum esse est materiale, & imperfectum, nostras vero esse immortales, & subfistentes, ac proinde quali inuitas teneri in corpore, indeq; egrèdi optare. Ita etiam Auicenna, Metaph. cap. 1. dicens propriam perfectionem animæ nostræ esse, ut describatur in ea forma totius universi, ac fiat seculi intelligibile, corpus vero multum nocere animæ ad hanc perfectionem obtinendam, quam naturaliter desiderat: differt autem Auicenna à Platone, quod non neget esse naturale animæ nostræ in principio vñiri corpori, sed ait esse statum naturalem imperfectum, sicut status pueritiæ homini est naturalis, licet imperfectus, statum tamen separationis esse animæ magis naturalem, magisq; perfectum. Ita quoq; Scot. in 4. dist. 46. q. 1. Non placet autem D. Th. hæc sententia, quoniam essentia animæ tota est ad informandum corpus. Vnde aptitudo, & inclinatio ad corpus omnino est inseparabilis ab illa, & quæ quid huic inclinationi repugnat, præternaturale est ipsi animæ. Quæ de causa in q. 81. ar. 1. scribit intelligere animæ separatae præternaturale ei esse, cum & statum ipsæ præternaturalis sit: licet ad tertium addat, naturale esse, prout distinguitur contra supernaturale. Vnde conatur S. Doctor saluare intelligendi modum animæ in corpore illi potiorē esse, quam extra corpus, quæ censuit inconueniens intelligendi modum præternaturale præstare naturali. Verum superius ostensum est, intelligere extra corpus esse melius, sicut integrum manet dubium, ac plane non facile. Nec est mirabile in hęc mirabili hominis compositione difficultatem obtrudi. Nam in materia quoque morali, & naturali gravissima dubia oriuntur ex illa corporis, & spiritus copulatione. Quomodo, inquam, anima nostra spiritalis sit, & corpori immixta, quomodo subsistens, simulq; vere informans, quomodo intellectiva, & sensibus alligata, quæ repugnantiam quandam includere videntur. Ex quibus vterius alia oriuntur salebra in eo potissime fundata, quod humanam compositionem velimus ad modum aliarum compositionum naturalium metiri, quod tamen nec stare semper potest, nec est cur stet, quia si compositio hominis singularis est, & mirabilior alijs, non est mirum, si aliquid ex illa sequatur singulare.

Dico ergo primo certissimum esse animam naturaliter vñiri corpori, & hanc esse naturalem conditionem illius. Probat, quia, ut dictum est ex D. Thom. anima essentialiter est forma, omnis vero forma naturaliter informat. Secundo, quia naturalis est, ac maxima perfectio naturæ, quod in sensibili mundo existat homo, propter quem totus fabricatus fuit: consurgit autem homo ex informatione animæ: ergo talis informatio naturalis

T 3 ralis

zalis est. Tertiò, anima ex se est imperfectum ens ad aliud constituendum, seu perfectum dum ordinatum: constituere ergo naturale illi est, aliudque componere, ac perficere.

3. *Affertio separata.*

Vnde probetur omnino

Dico secundò, videri certum, ex vnione ad corpus animam non addi imperfectiorem in substantia sua, quin potius explicare perfectionem perficiendo aliud: quare licet substantialiter non perficiatur, habere tamen in corpore modum essendi magis conformem ipsi substantiae. Hæc conclusio quoad omnes partes liquet ex dictis. Nam tota substantia animæ, quæ est in corpore, manet extra corpus: non ergo perficitur anima, nec fit imperfectior propter communicationem, vel separationem. Atenim dum corpori vnitur, totum perficit hominem, ita quoque explicat perfectionem suam, cum omnis causa, dum effectum causat, virtutem suam declarat: quia verò causalitas per intrinsecam fit informationem, ad quam anima ex se ordinatur, ideo substantia animæ naturaliter apta est ad corporis informationem: vnde tandem actualis informatio maxime consonat substantiæ animæ, sicut in vniuersum actus proportionatur potentia, perfectioque illius censetur: considerando ergo substantiam animæ, non dubium, quin melior sit illi status in corpore, quàm extra corpus.

5. *Affertio etiam separata.*
Eius autem partes vnde ostenduntur.

3. Pars ostenditur inductione.

In ratione.

Inflammati-
onis.

Tertia conclusio. In ordine ad operationes, extensius perficitur anima in corpore, quoad modum tamen efficiendi perfectiores operationes non est ei melius esse in corpore corruptibili, sed potius ex illo impeditur, quod contra naturam animæ non est, sed naturalis potius imperfectio, quæ imperfectam conditionem illius comitatur. Prima pars suadet: namque anima in corpore principium est operationis vegetatiuæ, & sensitiuæ, & ceterarum omnium, quas per corpus solum exercet. Secunda pars habetur ex dictis. Tertia declaratur inductione, multa enim conueniunt rebus inseparabilibus, non vt perfectiones earum, sed potius vt imperfectiones, & vt ita dicam, miseria, quæ ex imperfectione subiecti consequuntur, sic naturale est homini esse mortalem, non vt perfectio, sed vt imperfectio, sic in presenti propria conditio est animæ nostræ vniri corpori corruptibili, naturalisq; modus in corruptionis eius. Ex quo si aliquod detrimentum patitur in operando, naturalis profectò perfectio eius est, ac miseria, non violentia: quemadmodum dici potest, sed quædam naturalis imperfectio. Declaratur ratione, cum enim aliquid intrinsece ordinatur ad finem, huius consecutio perfectio est illius, & status in tali fine maximè naturalis, quæ verò inde incommoda fortasse sequuntur, non violenta putantur, sed naturales sequelæ ex tali conditione nature, sic finis naturalis pedum est totum corpus sustinere, ex quo planè sequitur esse illos debere in infimo loco, patitur oportere incommoda, quæ non contra illorum naturam sunt, sed eorum comitatur imperfectiorem: cum ergo animæ nostræ finis sit, constituere naturale compositum omnium perfectissimum, id attenditur magis: ex quo si aliquod detrimentum patitur, naturalis conditio est, non violenta. Dices: ergo infeliciores est conditio animæ nostræ inter omnes formas corporis, cū omnes aliæ perficiantur in corporibus, non vero nostra. Sed non rectè, potius enim feliciores est alijs, quæ & in corpore perfectiores operationes exercet, & præterea à corpore separata alium perfectum modum operandi habere potest, quæ non infelicitas, sed felicitas magna est: cum nequeat ab illa auferri tota perfectio, sicut ab alijs formis, quæ in separatione desinunt esse, sed dum illi auferitur perfectio, quam habebat in corpore, alia succedit.

Ad primum argumentum initio positum dicto, animam ex vnione ad corpus in multis perfici: quod vero in aliquo impediatur, singulare illi est, nec mirum, quia singularis est inter omnes, neque debet imputari Deo, quod hanc naturam nostram cum multa intra se pugna constituerit, cum non fuerit modo alio naturaliter factibilis. Ad secundum dices, statum in corpore esse naturalem, vt pote conformem essentie, licet non expleat omnes illius naturales inclinationes, non tamen propterea est opinio violentus separationis status, sed aliquo modo etiam naturalis, cum anima ex sua essentie subsistens sit & incorruptibilis. Rursus ex conditione naturæ suæ vindicat vniri corpori corruptibili, ex quo naturaliter sequitur debere tandem ab illo separari, post separationem vero naturale quoque illi est ita manere, id est, ex se habere vires ad manendum, ac de facto manet in statu factis perfectio, vbi explet quandam inclinationem naturalem perfectissimam: vnde status ille secundum hæc omnia naturalis illi est, licet ex parte, quæ non habet essentialem finem, id est, informationem, ad quam ordinatur, sit præternaturalis. Petes igitur, quoniam status illorum sit simpliciter la subiecto.

Quarta conclusio. Absolutè loquendo status in corpore est magis naturalis animæ. Declaratur: nam licet status extra corpus magis naturalis sit ratione, qua anima cum intelligenti conuenit, at secundum ea, quæ propria illius sunt, ac secundum differentiam vltimam essentialem, quæ est forma corporis, magis naturalis est illi status in corpore, atque adeo simpliciter magis naturalis: cum magis naturalia sint absolutè, quæ conueniunt rei secundum essentialia, quam quæ conueniunt secundum communia. Dices: Magis naturale est, quod diuturnius est, esse autem in corpore est temporarium, at extra corpus æternum, naturaliter loquendo: hoc ergo est magis naturale. Respondetur primo, magis naturale diuturnius esse ex parte rei, cui est naturale, secus si ab extrinseco impediatur, vt in presenti cernitur, anima enim in corpore semel creata semper in eo de se maneret, hinc enim illa tam infusa inclinatio hominum ad viuendum 2. Corinth. cap. 5. *Nolumus exspoliari, sed superuolari*: attamen quia ab extrinseco impeditur à contrarijs agentibus, ideo non permittitur perpetuo manere in statu corporis. In alio vero statu perpetuo manet, quia abest à contrarijs. Secundo respondetur, statum maxime consonum inclinationi animæ nostræ esse perpetuum cum corpore vnionem corruptioni non obnoxiam, & à cognitione perfecta rerum omnium non impedibilem, quem statum habebunt animæ beatorum post resurrectionem, quæ certè resurrectio, si naturalis esset, cessaret difficultas præfens, diceretur quippe animam quasi ab imperfecto ad perfectum procedere, vt primo naturale ei esset residere in corpore, in quo pro aliquo tempore non vteretur ratione, deinde, vt paulatim acquireret corpus, in quo vti posset ratione, sed adhuc imperfectè, & quasi in via ad statum perfectiorem: postmodum vero à corpore separatam, subire naturalem conditionem, maioremque intellectus perfectionem acquirere, vt ita omnem essendi modum experiretur. Denique corpori reunitam à Deo nancisci omnem suam perfectionem. Atenim quia resurrectio naturalis non est, sed ex gratia, ideo in hac euasione non quæritur intellectus. Dicit ergo posset, licet resurrectio eo modo, quo nunc fit, & respectu finis, ad quem ordinatur, sit absolutè supernaturalis, attamen etiam intra leges naturæ sistendo, videri naturalem conditionem hominis postulare, vt habeat finem

SVAREZ
de Angelis, op.
in 6. d. 1. rum. et
anima.

Tom. 1. d. 1. rum. et
anima.

neum aliquem perpetuum, non solius animæ, sed totius compositi, & quod aliqua detur retributio malorum, & bonorum, non tantum in animabus, sed etiam in compositis: siquidem homines ipsi sunt, qui bene, vel male operantur. Unde consequenter dicendum esset, ad providentiam Dei, ut author naturæ est, pertinere reunire animam separatam corpori aliquo modo incorruptibili, in quo possit totam suam naturalem perfectionem obtinere & completè beari, quod quidem apparetur dictum esse. Sed illud longius examinari alibi solet, maximè enim pendet ex cognitione naturalis finis animæ nostræ. Quod si hoc non credatur, astrui necessariò debet, naturam humanam talis esse conditionis, ut intra leges naturæ stando, nequeat perfectum statum naturalem habere, sed per gratiam perfici, nec posse reparari à gratia cum tota sua perfectione naturali, & ideo à Deo ad finem supernaturalem eleuatam esse, & per gratiam ei concedi, quod per naturam deerat, nec hoc ex imperfectione humanæ naturæ provenire, sed ex perfectione, quia enim talis natura multa ambit, non potest naturaliter tota eius capacitas repleti, sed necessaria fuit gratia.

CAPVT X.

Utrum anima separata appetat iterum reuniri corpori.

1. *Opinio Scoti duplici argumento suo datur.* **H**æc questio facile resolvitur ex dictis, Scotus enim supra consequenter negat talem appetitum, tum quia, inquit, anima ex vnione nihil perficitur: tum quia illa reunio est impossibilis per naturam, inclinatio verò naturalis non est ad impossibile, vel dicendum falsò esset resurrectionem esse naturalem, D. Th. ubique tradit contrarium: nominatim 1. p. q. 26. art. 1. ad 6. colligitur ex q. 4. art. 5. de spirituali creaturis, art. 2. ad 2. de potentia, q. 5. art. 1. ad 5. in 4. dist. 43. q. 1. art. 1. questiuinc. 3. ad 4. dist. 49. q. 1. art. 1. questiuinc. 1. Est autem pro resolutione notandum, appetitum duplicem esse, naturalem scilicet & elicito. Notandum item corpus animæ posse reuniri, idem quod antea, atque eodem modo, scilicet corruptibiliter, ac miseris obnoxium, & impediens perfectam cognitionem superiorum: posse denique perfectioni modo disponenti, libertatem scilicet à corruptione: de anima similiter loqui possumus, vel secundum præcisam cognitionem naturalem, vel absolute prout nunc res habet.

2. *Ad 1. Scoti in num. præced.* **H**is positis fit prima conclusio. Appetitu naturali anima separata appetit corpus. Probatur, quia appetitus naturalis est solum rei quædam aptitudo naturalis, quæ metaphoricè nomine appetitus explicatur, ut dictum à nobis est 1. phisic. & alibi non semel, sed anima separata semper retinet eandem aptitudinem ad corpus, semperque est pars ex natura sua ad perficiendum aliud: ergo, &c. Neque verò contra hoc procedunt argumenta Scoti. Ad primum enim negatur consequentia. Nam appetitus naturalis partis non semper respicit necessariò bonum partis, sed bonum totius: satis ergo est, animam perficere hominem, ut corpus appetere dicatur. Secundo respondeo in illa etiam vnione perfici aliquo modo animam, ut supra ostensum iam est. Ad secundum dicito, vnionem animæ ad corpus absolute esse naturalem, & hanc respici ab appetitu naturali. Quod verò illa sit reunio, & non prima vnio, nihil referre ad appetitum naturalem, atque hoc est, quod aliter dici solet, licet reunio ad corpus quoad modum sit præternaturalis, quoad

terminum tamen, id est, vnionem esse naturalem, inclinationem autem ad terminum dirigi, ideoque naturalem esse simpliciter.

Secunda conclusio. Valde probabile est, animam separatam ratione naturali ductam non appetere appetitu elicito reunionem ad corpus, nisi forte velletate quadam, & sub conditione, quam putaret impossibilem per naturam. Hanc conclusionem sic explico. Anima separata ratione naturali ducta iudicaret esse impossibile iterum reuniri per naturam, nisi forte attendita Dei potentia absoluta iudicaret, etiam si vnio esset iterum facienda, fore ad corpus eiusdem rationis cum priore. Anima ergo separata hoc cognoscens nollit, ut in se, reunionem ad corpus. Probatur, quoniam recte iudicaret hoc illi cedere in malum potius, quam bonum, in eo quod magis perdere, quam acquirere, quia licet statum magis naturalem acquireret, amitteret tamen statum magis spirituales, & liberum ab omni grauiamine corporis: & licet edere posset denuo quasdam operationes, amitteret certè perfectissimas alias, & consortium substantiarum separatarum. Confirmatur primò: nam licet homo naturaliter sit mortalis, si semel à mortalitate liberaretur, non illam appeteret, quia licet magis naturalis sit, non tamen est maior perfectio: magis autem appetitur, quod perfectius est. Confirmatur secundò, quia vel anima reunionem appetere propter bonum suum, vel propter perfectionem vnuerfi, ad cuius perfectionem homo spectat. Non primum, ut ostensum est: non secundum, quia licet nulla anima reuniretur corpori, non deesset mundus species humana per continuam hominum generationem. Secunda pars conclusionis patet ex dictis in præcedenti questione. Nam si anima separata daretur corpus obnoxium corruptioni, à quo non impediretur in operationibus intellectualibus, tale corpus quidem appetere ab anima. Unde anima separata elicere posset eiusmodi actum, si mihi daretur immortale corpus, et vnire: quia tamen putaret impossibilem informationem, eam non appeteret efficiter, & absolute. Contra primam partem conclusionis inferret quispiam. Ergo nunc naturaliter desideraret anima exire à mortali corpore, cuius contrarium experimur. Respondeo nunc quidem alligatam esse animam appetitui sensitiuo, qui maxime reuocatur morti, per quam destruitur. Ad hæc cognitio futura vitæ curta est, & status dubius: meritò igitur formidatur exitus. Denique amor præsentium trahit animam: & futura bona, quia futura, minus aestimantur: non ergo est eadem ratio animæ coniunctæ, & separata.

Quarta conclusio. Nunc de facto anime separatæ, ac iuste appetunt reuniri appetitu elicito, & absolute. Apocalyp. 6. *Vidi subius altare animas, & clamabant, vsquequo Domine non iudicas, &c.* Et ratio in promptu est, quia cognoscunt fore ut reuniantur corporibus, in quibus omnem perfectionem assequuntur, & nulla priuabuntur, quæ quidem cognitio supernaturalis est, & ideo hac ex parte appetitio etiam supernaturalis, licet ex parte termini, ut dixi, absolute sit naturalis, nec tamen ob id nunc violentiam patiuntur, quod illis corpora non tribuuntur, sed libenter obediunt, & certò sciunt suo tempore propria corpora recuperaturas, in quibus perpetuò Deo fruuntur: cui soli honor, & gloria in secula seculorum, Amen.

Finis librorum de Anima.

T 4

INDEX